

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2021. gada 22. aprīlī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Daiga Rezevska un Jānis Neimanis,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 55/2021) un tā 2021. gada 23. marta papildinājumus (reģ. Nr. 233),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļu un 358. panta pirmo daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam teikumam un Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturto daļu par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

2. Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļa nosaka: „Ja manta tiek atzīta par noziedzīgi iegūtu, tai uzliktais arests, apgrūtinājumi, aizliegumi un ķīlas tiesības, tai skaitā visi uz publiskajā reģistrā reģistrējami mantu ierakstītie apgrūtinājumi un aizlieguma atzīmes, ir dzēšamas.”

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 358. panta pirmajai daļai noziedzīgi iegūtu mantu, ja tās turpmāka uzglabāšana kriminālprocesa mērķu sasniegšanai nav

nepieciešama un ja tā nav jāatdod īpašniekam vai likumīgajam valdītājam, ar tiesas nolēmumu konfiscē valsts labā, bet iegūtos finanšu līdzekļus ieskaita valsts budžetā.

Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtnā daļa nosaka: „Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, un ar tiem drīkst iepazīties procesa virzītājs, prokurors un tiesa, kas izskata šo lietu. Šā likuma 628. pantā minētās personas ar lietā esošajiem materiāliem var iepazīties ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir ietverts prasījums par Kriminālprocesa likuma normu atbilstību Satversmei. Līdz ar to prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja kā ķīlas ņēmēja noslēgusi hipotēkas līgumu, nodibinot hipotēku uz nekustamo īpašumu (turpmāk – Īpašums) sava prasījuma nodrošināšanai un

nostiprinot to zemesgrāmatā. Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu Īpašums atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu un saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 358. panta pirmo daļu konfiscēts valsts labā, savukārt par labu Pieteikuma iesniedzējai ierakstītā ķīlas atzīme atbilstoši Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļai no zemesgrāmatas dzēsta. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējai esot atņemtas ķīlas tiesības un ierobežotas Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Pieteikuma iesniedzēja arī uzskata, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtajai daļai tai nav nodrošināta iespēja iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošajiem materiāliem. Tādējādi esot pārkāpts Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertais līdztiesības princips un sacīkstes princips.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktu Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai izvērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

Satversmes tiesa 2017. gada 23. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2016-13-01 „Par Kriminālprocesa likuma 629. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – lieta Nr. 2016-13-01). Spriedumā Satversmes tiesa atzina Kriminālprocesa likuma 629. panta piekto daļu, ciktāl tiesa nevar pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību, par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Līdz 2018. gada 31. augustam Kriminālprocesa likuma 629. panta piektā daļa noteica: „Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, un ar tiem drīkst iepazīties procesa virzītājs, prokurors un tiesa, kas izskata šo lietu. Šā likuma 628. pantā minētās personas ar lietā esošajiem materiāliem var iepazīties ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā.”

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtnā daļa neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tā paredzot personai iespēju iepazīties ar procesa par noziedzīgu mantu lietā esošajiem materiāliem tikai ar procesa virzītāja atļauju procesa virzītāja norādītajā apjomā.

Satversmes tiesa lietā Nr. 2016-13-01 vērtēja, vai Kriminālprocesa likuma 629. panta piektajā daļā noteiktajā lēmuma par iepazīšanos ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem pieņemšanas procesā personai tiek efektīvi nodrošinātas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam atbilstošas procesuālās tiesības, tostarp pušu līdzvērtīgu iespēju princips. Šajā lietā tiesa arī atzina, ka Kriminālprocesa likuma 629. panta piektā daļa neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, ciktāl tiesa nevar pārvērtēt procesa virzītāja lēmuma par personas tiesībām iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem tiesiskumu un pamatotību.

Ar 2018. gada 20. jūnija likumu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā” Kriminālprocesa 629. panta piektā daļa no Kriminālprocesa likuma izslēgta, tajā ietvertu tiesisko regulējumu iekļaujot Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtnajā daļā. Turklāt Kriminālprocesa likuma 627. pants papildināts ar piekto daļu, kurā noteikta lēmuma par lūguma par iepazīšanos ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietas materiāliem noraidīšanu pārsūdzēšanas kārtība.

Līdz ar to prasījums par Kriminālprocesa likuma 627. panta ceturtnās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir uzskatāms par izspriestu.

7. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka attiecībā uz Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļu un 358. panta pirmo daļu Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Proti, Pieteikuma iesniedzēja Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas lēmumu, ar kuru Īpašums atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu un konfiscēts valsts labā, pārsūdzējusi Rīgas apgabaltiesā. Rīgas apgabaltiesas lēmums nav pārsūdzams.

Līdz ar to pieteikums daļā par Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļas un 358. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad Pieteikuma iesniedzējai kļuvis pieejams pilns Rīgas apgabaltiesas [datums] lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2021. gada 25. martā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums daļā par Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļas un 358. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam teikumam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota katras apstrīdētās normas neatbilstība katrai prasījumā Satversmes tiesai attiecīgi norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības uzskata, ka Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļa un 358. panta pirmā daļa neatbilst no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas atvasinātajam un Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajam tiesiskās paļāvības principam un pārkāpj Pieteikuma iesniedzējai Satversmes

105. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu, kā arī neatbilst Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam.

8.1. Satversmes tiesa ir atzinusi: ja persona apstrīd tiesību normas atbilstību gan tiesiskās paļāvības principam, gan Satversmes 105. pantam, apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1. pantam jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 105. pantu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 11. jūnija sprieduma lietā Nr. 2020-11-01 22. punktu*). Lai izvērtētu, vai apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums atbilst Satversmes 105. panta pirmajam teikumam, jānoskaidro, vai šis ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu, vai tam ir leģitīms mērķis un vai tas atbilst samērīguma principam, proti: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai nepastāv personas pamattiesības mazāk ierobežojoši (saudzējošāki) līdzekļi; 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 18. un 22. punktu*).

Pieteikumā ir citētas Satversmes tiesas atziņas par tiesiskās paļāvības principa saturu un izteikts viedoklis par Satversmes 105. panta pirmajā teikumā ietverto tiesību uz īpašumu saturu, kā arī vispārīgi apgalvots, ka Pieteikuma iesniedzējai esot bijis pamats paļauties uz zemesgrāmatas ieraksta publisko ticamību un to, ka aizdevuma neatmaksāšanas gadījumā Pieteikuma iesniedzēja varēs vērst piedziņu uz Īpašumu. Tāpat pieteikumā ir norādīts, ka Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļā un 358. panta pirmajā daļā ietvertais pamattiesību ierobežojumam ir noteikts ar likumu, taču tam nav leģitīma mērķa. Tomēr pieteikumā nav sniegti juridiski argumenti tam, kādēļ šādam ierobežojumam nav leģitīmā mērķa. Turklāt pieteikumā nav pamatots tas, vai Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļā un 358. panta pirmajā daļā, iespējams, ietvertais pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam.

8.2. Atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai, izvērtējot, vai tiesību norma atbilst Satversmes 91. pantam, jānoskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) ir salīdzināmas un vai tās atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām vai arī atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām; 3) vai

šāda attieksme ir noteikta ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādi attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 8. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi: lai noteiktu, vai un kuras personu grupas atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast šīs grupas vienojošo pazīmi. Turklāt nepieciešams izvērtēt, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 9. punktu*).

Pieteikumā ir citētas Satversmes tiesas atziņas par Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertu vienlīdzības principu. No pieteikuma ir iespējams identificēt personu grupas, kuras, pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos:

1) ķīlas ņēmēji, kurus Civillikuma 1312. panta pirmās daļas 2. punkts aizsargā kā labticīgus ieguvējus;

2) ķīlas ņēmēji, kuru ķīlas priekšmeta konfiskācija uz sprieduma krimināllietā pamata Civilprocesa likuma 630. panta pirmajā daļā paredzētajā kārtībā notikusi pēc attiecīgā ķīlas ņēmēja prasījumu apmierināšanas;

3) ķīlas ņēmēji, kuru ķīlas priekšmets atbilstoši Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļai un 358. panta pirmajai daļai atzīts par noziedzīgi iegūtu mantu un konfiscēts valsts labā, dzēšot no publiskajiem reģistriem attiecīgās ķīlas atzīmes un neapmierinot attiecīgā ķīlas ņēmēja prasījumus.

Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļa un 358. panta pirmā daļa attiecas uz noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju valsts labā. Atbilstoši Krimināllikuma 70.¹¹ panta pirmajai daļai noziedzīgi iegūta manta ir manta, kas personas īpašumā vai valdījumā tieši vai netieši nonākusi noziedzīga nodarījuma – prettiesiskas darbības – izdarīšanas rezultātā. No pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka ķīlas priekšmeta nonākšana ķīlas devēja īpašumā vai valdījumā noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā nav tāds apstāklis, kas liedz Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļā un 358. panta pirmajā daļā regulēto situāciju salīdzināt ar pieteikumā norādītajām, pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, salīdzināmajām situācijām. Tāpat

pieteikumā nav pamatots tas, ka Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļa un 358. panta pirmā daļa pret kādām personu grupām rada vienādu vai atšķirīgu attieksmi un ka šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats.

Līdz ar to pieteikums daļā par Kriminālprocesa likuma 356. panta 1.¹ daļas un 358. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. un 4. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 55/2021).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš